

Saavutettavuuslaki astuu voimaan – mitä se tarkoittaa?

© Esitelmöitsijä

Saavutettavan e-kirjan hyvät käytännöt - miten hyödyntää niitä?

Perjantaipaja-webinaari 23.5.2025

Suomen tiedekustantajien liitto

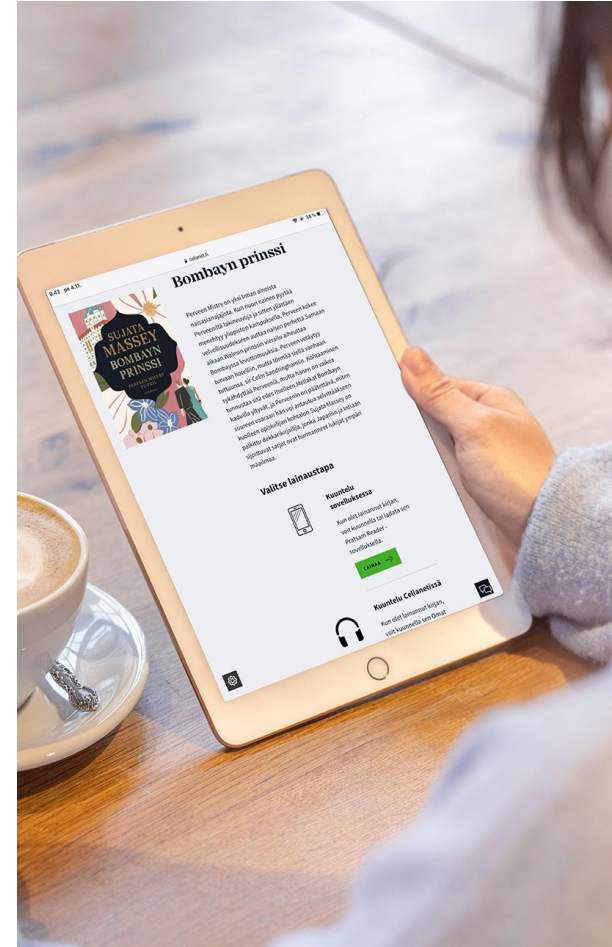
Saavutettavan e-kirjan hyvät käytännöt: mistä on kyse?

- Vuonna 2023 koottiin Celia ja Suomen Kustannusyhdistyksen yhteistyönä työryhmä pohtimaan hyviä käytäntöjä saavutettavien e-kirjojen tuotannon tueksi.
- Edustajia: Celia, Suomen Kustannusyhdistys, Kansalliskirjasto, Kirjavälitys, e-kirjojen toteuttajat, Aalto Arts Books (v. 2023 loppuun), Gummerus, Helsinki University Press, Otava, Rakennustieto, Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Svenska litteratursällskapet i Finland, Werner Söderström Oy

Tavoitteena

- Laatia toteuttamiskelpoiset käytännön ohjeet, jotka varmistavat hyvän laadun ja saavutettavuuden tason suurimmalle osalle **epub-muotoisista** julkaisuista.
- Suositusten pohjana ovat WCAG-kriteerit ja EPUB Accessibility 1.1 -määrittely.
- On pyritty kertomaan, mikä on pakollista ja mikä suositeltavaa
- Ohjeita voi soveltaa pdf-julkaisuihin
- Julkaistiin 7.5.2024

Hyvät käytännöt löytyvät Julkaise kaikille -sivustolta

Saavutettavan e-kirjan hyvät käytännöt on julkaistu osoitteessa:
www.julkaisekaikille.fi/saavutettava-e-kirja/saavutettavan-e-kirjan-hyvat-kaytannot/

Olet tässä: **Julkaise Kaikille** > **Saavutettava e-kirja** > Saavutettavan e-kirjan hyvät käytännöt

Saavutettavan e-kirjan hyvät käytännöt

Johdanto

Tämä suositus on tarkoitettu e-kirjoja julkaiseville kustantajille. Seuraavassa käydään läpi yksityiskohtaisesti ne asiat, jotka kustantajan on otettava huomioon, jotta e-kirja voidaan julkaista saavutettavana. Suosituksessa pyritään antamaan yleiset ohjeet saavutettavan e-kirjan suunnittelua, teknistä tuotantoa ja jakelua varten. Kaikki tämän suosituksen kohdat eivät ole tarpeellisia jokaisen kirjan kohdalla, vaan kustantaja harkitsee, millainen ratkaisu palvelee kunkin kirjan käyttäjiä parhaiten.

Hyvien käytäntöjen sisältö

Johdanto

1. E-kirjan formaatti
2. Navigointi
3. Koodirakenne ja semanttiset merkinnät
4. Kuvat ja kuvien tekstivastineet
5. Saavutettavuuden huomiointi tyylitiedostossa
6. Valmiin e-kirjan saavutettavuuden tarkistaminen
7. Saavutettavuusmetatieto välittää tietoja kirjan ominaisuuksista

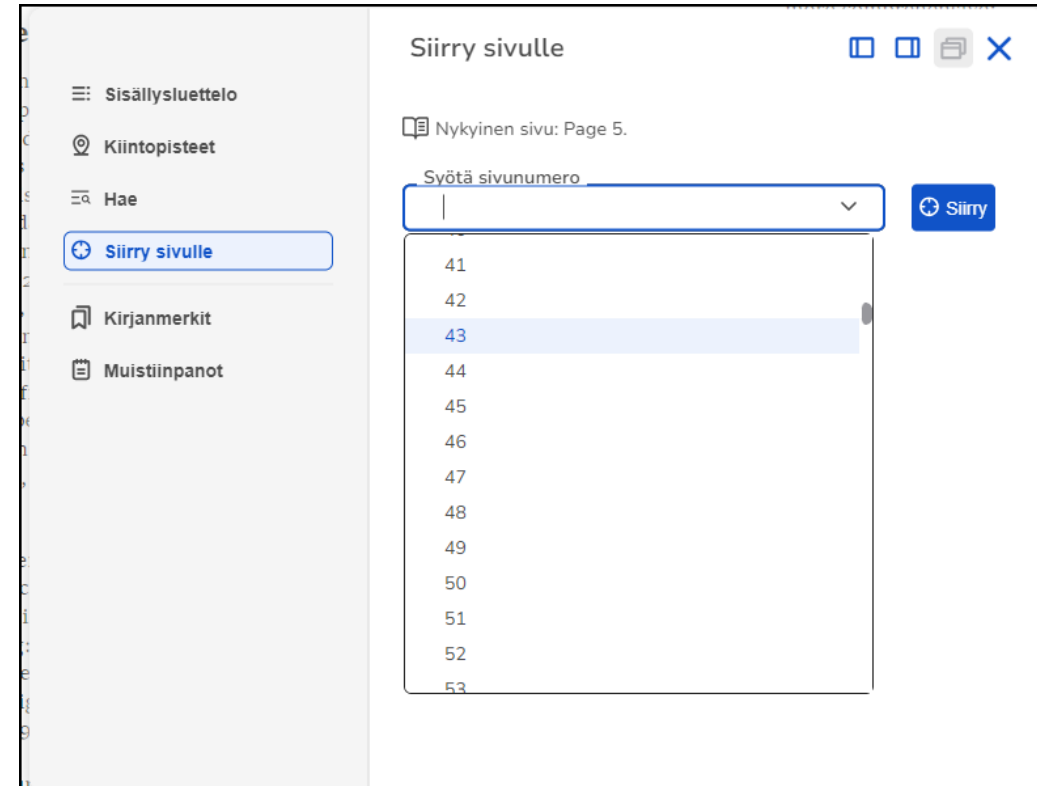
E-kirjan formaatti

- Saavutettavuusvaatimukset pitäisi pystyä täyttämään riippumatta siitä, mikä on e-kirjan formaatti.
- Vaatimukset on helpointa täyttää EPUB 3 -formaattissa.
- Suosi uudelleenjuoksutettavaa (reflowable) versiota

Navigointi 1/2

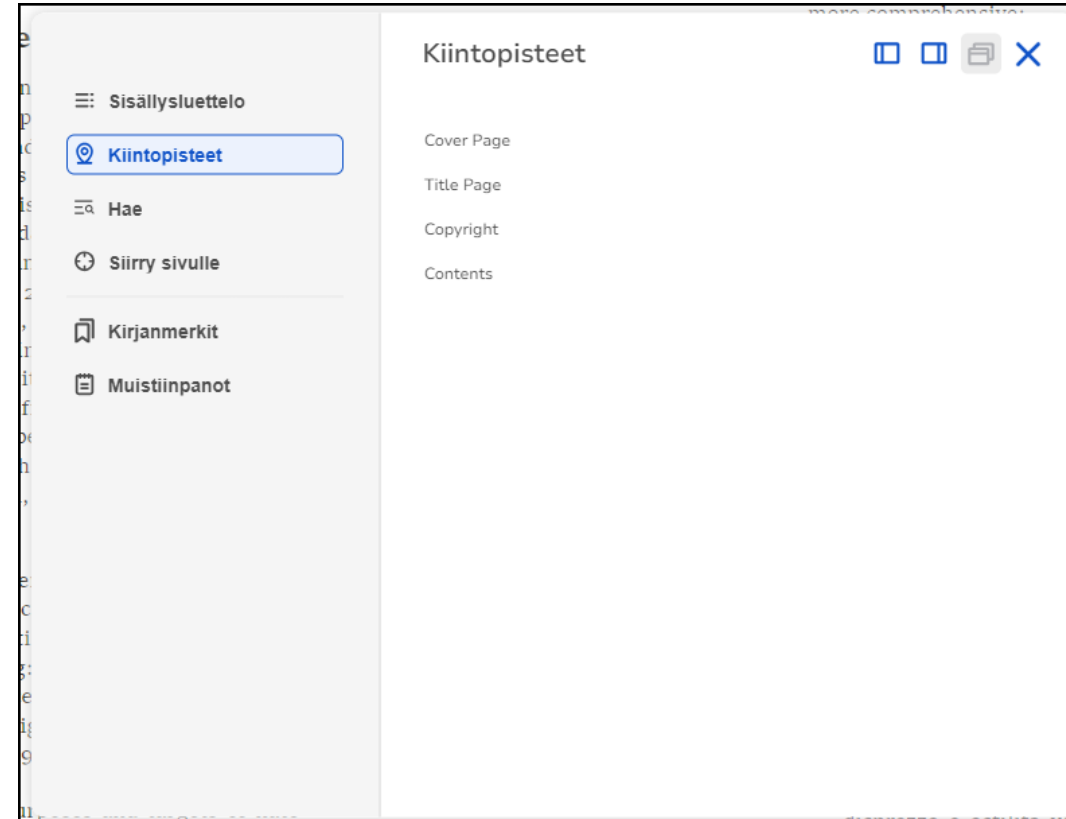
- Sisällysluettelon lisäksi epub-kirjassa voi olla muita elementtejä, jotka mahdollistavat kirjassa liikkumisen
- Sivunavigointi:
 - Epub-kirjan html-tiedostoon merkitään sivunvaihtokohdat, jotka kertovat mistä painetun kirjan sivunumerot
 - Käyttäjä voi siirtyä sivuluettelon avulla tietylle sivulle
 - Suositeltavaa tieteellisissä e-kirjoissa, jos kirjasta tehdään painettu versio

Thorium Reader -lukuohjelman sivunavigaatio

Navigointi 2/2

- Kiintopisteet (Landmarks):
 - Epub-kirjan html-tiedostoon merkitään sivunvaihtokohdat, jotka kertovat mistä painetun kirjan sivunumerot
- Kirjan sisäiset linkit
 - Kuvaluettelo
 - Taulukkoluetelo
 - Hakemisto
 - Ala- tai loppuviitteet
 - Linkki viitenumerosta viitetekstiin ja sieltä takaisin leipätekstiin

Thorium Reader -lukuohjelman kiintopisteet

Koodirakenne ja semanttiset merkinnät

- E-kirjassa näkyvät elementit, kuten otsikot, taulukot ja luettelot, merkataan vastaavilla tunnisteilla.
 - Otsikoilla on otsikkotunniste (h1, h2, h3, h4, h5, h6)
 - Taulukot ovat aitoa tekstiä, eivät kuvia taulukosta, ja rivit sekä solut on merkattu sopivilla tunnisteilla
 - Luettelot on merkattu oikeilla tunnisteilla
 - Visuaalisesti erottuvat lainaukset merkataan blockquote-tunnisteella
 - Toissijaisen sisällön voi merkkauksella aside-tunnisteella on suositeltavaa
- Kirjalla on looginen lukemisjärjestys. Visuaalinen järjestys vastaa kooditason järjestystä
- Tekstin kieli on määritelty

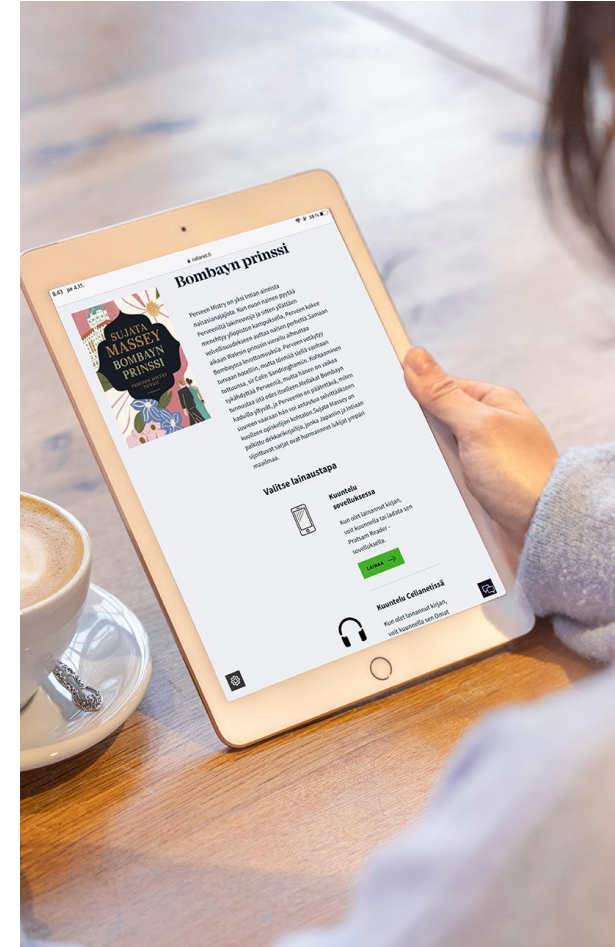
Lain saavutettavuusvaatimukset

- [Valtioneuvoston asetus eräiden digitaalisten palvelujen saavutettavuusvaatimuksista:](#)
 - 3) pääsy sisältöön, navigointi tiedostosisällössä ja dynaamisessa ja muussa näkymässä sekä sisällön esittäminen selkeällä ja joustavalla tavalla on varmistettu käyttäjän valintojen mukaan;
 - 4) sisällön vaihtoehtoiset esittämistavat ja sen yhteentoimivuus eri avustavien teknologioiden kanssa on mahdollistettu siten, että sisältö on havaittavissa, ymmärrettävissä, hallittavissa ja toimintavarma;
- WCAG 2.1 kriteeri 1.3.1 (A) Informaatio ja suhteet
 - Esitystavassa välittyvät informaatio, rakenne ja suhteet voidaan **selvittää ohjelmallisesti** tai ne ovat saatavilla tekstinä.

Kuvat ja kuvien tekstivastineet 1/3

- Tekstin esittämistä kuvina pitäisi välttää. Jos se ei ole mahdollista, kuvassa näkyvä teksti pitää antaa vaihtoehtoisessa tekstissä (ns. alt-teksti)
- Varmista tekstin erottuvuus, jos kaavio tai muu kuva sisältää tekstiä
- Kuvien ulkoasulle on saavutettavuusvaatimuksia:
 - Väri ei saisi olla ainoa keino välittää tietoa, kuvien pitäisi toimia myös harmaasävyisenä
 - Kuvissa, joiden havaitseminen on oleellista tiedon saannin kannalta, pitää huolehtia vierekkäisten värien riittävästä kontrastista

Kuvat ja kuvien tekstivastineet 2/3

- Alt-teksti on lyhyt kuvaus kuvan olennaisesta sisällöstä.
- Esim. alt="Vertical bar chart shows the distribution of different rhetorical figures as insulting strategies in a corpus of politicians' tweets. Percentages given here are approximates. Parallelism: 9 per cent. Metaphors: 6 per cent. Hyperbole: 5 per cent. Irony: 10 per cent."

explains the complex and accurate structure of some of the posts and the use of rhetorical figures as insulting strategies. There seems to be a selection of rhetorical figures with a clear preference for metaphors, hyperboles, irony, and parallelism, as shown in [Figure 3.5](#).

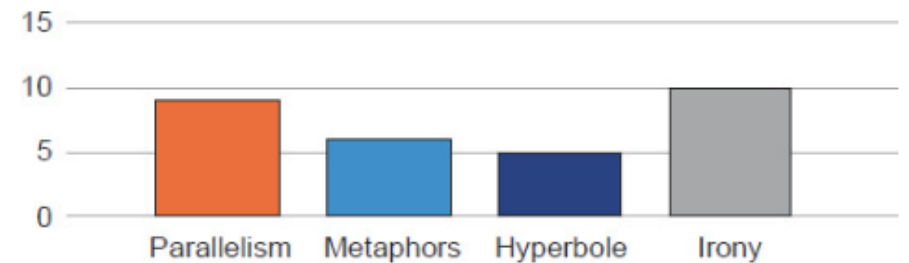

Figure 3.5: Percentages of rhetorical figures as insulting strategies.

Lähde: *An Investigation of Hate Speech in Italian*, HUP 2024.

Kuvat ja kuvien tekstivastineet 3/3

- Jos lyhyessä alt-tekstissä ei voi antaa kaikkea kuvan sisältämää tietoa, tarvitaan pitkä kuvaselostus.

We start with the conditional inference tree of the nine most frequent items: *gay*, *omosessuale*, *frocio*, *ricchione*, *omo*, *checca*, *omosex*, *finocchio*, and *culattone* (Figure 5.5). The sociolinguistic predictors 'gender' and 'region' do not seem to have a significant impact, nor do the presence of stereotypes, dialectal terms, unconventional orthography, derivational morphology, or the use of dislocations. All these predictors are excluded from the plotted conditional inference tree.

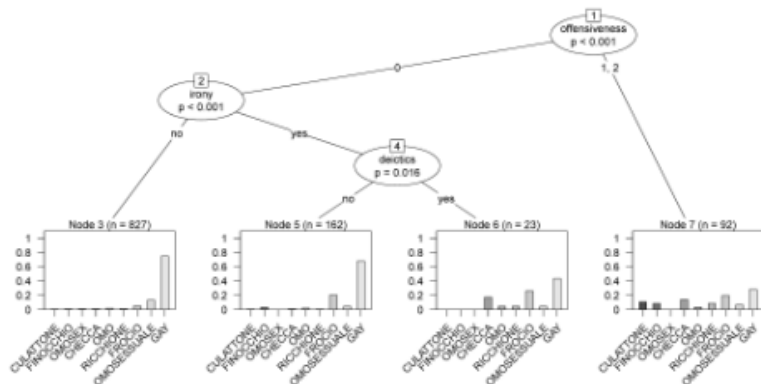

Figure 5.5: Conditional inference tree plot of the impact of the features on the distribution of the nine most frequent near-synonyms. [Long description.](#)

Figure 5.5

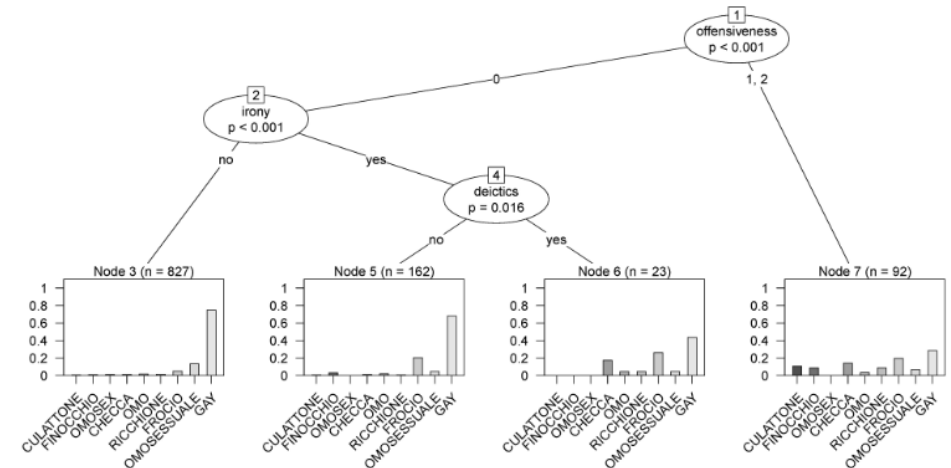

Figure 5.5: Conditional inference tree plot of the impact of the features on the distribution of the nine most frequent near-synonyms.

Long description:

This tree diagram shows that the first splitting predictor, offensiveness, is highly statistically significant ($p < 0.001$). In the data, there are 92 occurrences that are either mildly or highly offensive and the relative distribution of the nine near-synonyms is: *omosex* (0%), *omo* (3%), *omosessuale* (7%), *finocchio* (9%), *ricchione* (9%), *culattone* (11%), *checca* (14%), *frocio* (20%), *gay* (28%).

In the occurrences that are not offensive, a second splitting predictor, irony, is also highly statistically significant ($p < 0.001$). In the data, there are 827 occurrences of non-offensive and non-ironic use where the relative distribution of the nine near-synonyms is: *culattone* (0%), *finocchio* (1%), *omosex* (1%), *checca* (1%), *ricchione* (1%), *omo* (2%), *frocio* (5%), *omosessuale* (13%), *gay* (75%).

A third split takes place in the occurrences that are non-offensive and ironic. This third predictor, deictics, is statistically significant ($p = 0.016$). In the data, there are 162 occurrences which are non-offensive and ironic and where no deictic features are present. Here, the relative distribution of the nine near-synonyms is: *omosex* (0%), *culattone* (1%), *ricchione* (1%), *checca* (1%), *omo* (2%), *finocchio* (3%), *omosessuale* (4%), *frocio* (20%), *gay* (68%). There are also 23 occurrences of non-offensive and ironic use with deictic features where the relative distribution of the nine near-synonyms is: *culattone* (0%), *finocchio* (0%), *omosex* (0%), *omo* (4%), *ricchione* (4%), *omosessuale* (4%), *checca* (17%), *frocio* (26%), *gay* (43%).

[Return to chapter 5.](#)

Saavutettavuuden huomiointi tyylitiedostossa

- Koko ja välistykset määritellään suhteellisilla mitoilla, jolloin tekstiä suurennettaessa tekstit ja välitykset skaalautuvat yhtä paljon.
- Vinkkejä hyvästä e-kirjan typografiasta

Valmiin e-kirjan saavutettavuuden tarkistaminen

- Mitä on hyvä ottaa huomioon toimitustyössä ja e-kirjatoteutuksen tilaamisessa
- Miten epub-tiedosto tarkistetaan

Saavutettavuusmetatieto

- Vaatimus: ”Sähkökirjat on tehty helpommin löydettäväiksi välittämällä metatiedon avulla tietoa niiden esteettömyysominaisuuksista.”
- Esimerkkejä erityyppisten epub-kirjojen sisäisestä metatiedosta Schema.org-muodossa sekä tietoa ONIX-tiedoista

Kiitos

www.celia.fi

saavutettavuus@celia.fi

